

λαὸν στοιχεῖά τινα τῆς πνευματικῆς αὐτοῦ τροφῆς. Τοιαῦτα δὲ βιβλία δύνανται δι' ἐλαχίστης δαπάνης νὰ ἐκτυπωθῶσιν ἐν τῷ ἐθνικῷ τυπογραφείῳ, ἕπερ δὲν δύναται νὰ ἔχη ἐνδοξοτέραν ταύτης ἐντολήν.

Ἀναγινώσκων τις τὰ προηγούμενα οὐδὲν πρέπει νὰ πτοχθῆ πρὸς τὸ πλῆθος τῶν ἡμετέρων ἀναγκῶν, οὐδὲ ν' ἀπελπίσῃ περὶ τοῦ μεγέθους τῶν ἀπαιτουμένων μέσων, οὐδὲ νὰ κατηγορήσῃ ἐπιπολαίως ἡμῶν ὡς ἐπίδειξιν λόγων ποιουμένων καὶ εἰς κενὰ βρασκομένων θεωρήματα· διότι πάντα ἕσα συνεβουλεύσαμεν ὡς πρακτέα, ἂν τις ἐπιστήσῃ θεόντως τὴν προσοχὴν αὐτοῦ, εἶναι πάντως ἐφικτὰ διὰ τῶν πικρόντων μόνον ἡμῖν μέσων. Πρόκειται δὲ τὰ μὲν νὰ ἐκτελεσθῶσιν ἀμέσως, ἤτοι πολλὰ τῶν κακῶς γινομένων βέλτιον νὰ γίνωνται δι' ἡμῶν αὐτῶν, πρὸς ἄλλα δὲ νὰ παρασκευασθῶσι μόνον τὰ μέσα ἐπίσης διὰ τῶν πικρόντων ἡμῖν πόρων ὑφιστάμενα. Λεῖπεται μόνον ἀκριβοῦς περὶ τῶν πρακτέων γνώσις καὶ πεποιθήσις μετὰ τῆς δεύσης σταθερότητος, ὅπως ἀποσοβῶνται τὰ ἐκ τῶν κακῶν ἔξεων παρεμπίπτοντα προσκόμματα, καὶ ἐνότις περὶ τὰ μέσα καὶ τὸν σκοπὸν τῶν πραγματομένων. Ταῦτα δὲ ὁμολογοῦμεν, ὅτι εἶναι ὅπως οὖν δυσέφικτα ἐν τῷ μέσῳ τῶν διηνεκῶν σάλων τῆς ἡμετέρας πολιτείας. Ἀλλὰ πάντως προσδοκῶμεν ποτὲ εὐδίαν καὶ ταχείαν τὴν ἤδη ὑποφώσκουσαν ἀνατολήν τοῦ ἐθνικοῦ ἡμῶν βίου.

Οὕτω δὲ μόνον θυνάμεθα πρὸς πάσας τὰς ἀνάγκας ἡμῶν ἀποβλέποντες καὶ πασῶν σκοπίμως ἐπιχειροῦντες τὴν θεραπείαν νὰ παρασκευάσωμεν κατ' ὀλίγον πάντα τὰ εἰς ἐκπλήρωσιν αὐτῶν μέσα, ὅπως τὰ ἀμεληθέντα ἀναλαβόντες, καὶ τὰ ἐλλείποντα εἰσάγοντες εἰς τὴν γόνιμον ταύτην γῆν, τελείως ἀποσοβήσωμεν τὸν κίνδυνον τῆς παρελθούσης πλάνης, ἀσπασθῶμεν τὴν ἐλπίδα τῆς πραγματικῆς ἡμῶν ἀναγεννήσεως καὶ παράσχωμεν εἰς τοὺς μεθ' ἡμῶν τὴν εὐημερίαν ἧς ἡμεῖς ἐστερήθημεν.

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 27 Μαΐου 1864.

Γ. Γ. ΠΑΠΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ.

ΣΤ'. ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ

τοῦ ἀνεκδότου συγγράμματος

τοῦ

Κ. Κ. ΦΡΕΑΡΓΙΟΥ

• Περίπλους Μακεδονίας καὶ Ἑλλάσποντος Ἀσίας μετὰ τῶν ταύτη προσκειμένων μεγαλονήσων. •

Δύο συνοδοιπόροι μοναχοὶ μετ' ὠδήγησαν εἰς τὸ προσεχὲς μεσόγειον μοναστήριον τοῦ φιλοθέου, ὅ-

που ἐφθίασαμεν περὶ δύοσιν ἡλίου. Ὁ ἡγούμενος τοῦ μοναστηρίου, λαμπρὸς γέρον καὶ εἰσέτι ζωνρὸς, τέκνον τῆς ἐπαναστάσεως, ἤδη ἐξήρχετο τῆς ἐκκλησίας ἀκολουθούμενος ὑπὸ τῶν λοιπῶν μοναχῶν. Ἡ δεξιότης ὑπῆρξεν ἐγκάρδιος, καὶ ἡ φιλοξενία αὐτῶν μετεῖχε καὶ πολυτελείας. Λεῖπνον ἐν ἀκαρεῖ σχεδὸν ἐκ τοῦ προχείρου, παρασκευασθὲν στερεῶσαν τὸν στόμαχον, ἤγειρε συνάμα καὶ τὴν διάθεσιν πρὸς τὴν συνδιάλεξιν, ἥτις ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν καθίστατο ποικιλωτέρα διὰ τῆς διηνεκοῦς συρροῆς τῶν λογιωτέρων ἀδελφῶν τῆς μονῆς, οἵτινες μετ' ἀπληστίας σχεδὸν περὶ πάντων ἡρώτων. Τὸ μοναστήριον τοῦ φιλοθέου, καὶ τοι ἐκ τῶν μικροτέρων τοῦ ὄρους, εἶναι ὅμως βεβαίως ἐκ τῶν μάλλον ἀρχαίων, κτίσμα φιλοθέου τινός, ἀξίτην δὲ πολὺ μετὰ ταῦτα (1492) ὑπὸ τινος ἡγεμόνος τῆς Γεωργίας. Ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ μοναστηρίου τούτου σώζεται χειρόγραφος τις ἱστορία τοῦ μοναστηρίου, ἐν ἧ ὑπάρχει περίεργός τις παράδοσις περὶ τῶν ἡμετέρων Τσακωνῶν. Ὅτε δηλαδὴ εἰς τοὺς μοναχοὺς παρέδασε τὸ ἅγιον ὄρος τοῦ Ἄθωνος καὶ ὠκοδόμησαν οὗτοι τὰ μοναστήρια, ὁ ἐρθόδοξος Αὐτοκράτωρ Κωνσταντίνος, πάντας τοὺς κατοίκους τῆς Χερσονήσου μετόπισεν εἰς τὴν Πελοπόννησον, εἰς τὸ μέρος ὃ κατέχουσι νῦν οἱ Τσακωνεῖς. Κατὰ πόσον δὲ ἡ σημείωσις αὕτη δύναται νὰ διαχύσῃ φῶς ἱστορικόν, εἰς τὸ σκοτεινὸν περὶ τῆς Τσακωνικῆς καταγωγῆς ζήτημα, περὶ οὗ καὶ ὁ θεῖριος πολλὰ καὶ καλὰ συνέγραψεν, οἱ ἰδίως περὶ τὰ τοιαῦτα καταγινόμενοι ἄς ἀποφανθῶσι. Δυσκόλως ὅμως δύναται τις νὰ πεισθῆ ὅτι ἤδη ἐπὶ Κωνσταντίνου ἤρξατο τὸ παρὸν μοναστηριακὸν τοῦ ἁγίου ὄρους σύστημα, χάριν τοῦ ὁποῦ ἐγένετο εὐθύς τότε ἀνάγκη τῆς μετοικίσεως τῶν κατοίκων τοῦ Ἄθωνος.

Τὸ ἡγερὸν τοῦ μοναστηρίου σημερινὸν προσεκάλει αὐθις τοὺς μοναχοὺς εἰς τὴν ἐκκλησίαν. Ἦν ἤδη ὥρα ὡσεὶ ἐνάτη ἢ νύξ ἦν ἀσέληνος καὶ σκοτεινή, ἀλλὰ ἤρεμος καὶ γαληνιαία. Φῶς αἰφνίδιον ἔλαμψεν ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ μοναστηρίου. Ἦσαν οἱ μοναχοὶ κρατοῦντες ἕκαστος εἰς χεῖρας ἀνημμένον κηρίον, καὶ πορευόμενοι σιωπηρῶς εἰς τὴν ἐκκλησίαν ὑπὸ τῶν μελαγχολικῶν τοῦ σημερινῶν ἡχῶν, ὡς σκιαὶ παρερχόμεναι. Τὸ ἐκτακτὸν τοῦτο καὶ σοβαρὸν νυκτερινὸν θέαμα διεδέχθη μετὰ τινος ὥρας ἠΐλαρά τοῦ λαμπροῦ ἡλίου ἀνατολή.

ἄρματα μὲν τάδε λαμπρὰ τεθρίπων

Ἥλιος ἤδη λάμπει κατὰ γῆν

ἄστρα δὲ φεύγει πυρὶ τῷδ' αἰθέρος

ἐς νύχθ' ἰεράν

Ἀθωνιάδες δ' ἄβχοι κορυφαὶ καταλαμπόμεναι τὴν ἡμερίαν

ἀψίδα βροταῖσι δέχονται

σμήνης δ' ἀνδρῶν καπνὸς εἰς ὄρους
ναοῦ πέταται. (α)

Δύο ἡμέραι τοῦ βίου μου πανευφρόσυνοι παρῆλθον ἐν ἀγαλλιάσει ἀβρόχῳ ἐν ταῖς ἀγίαις τοῦ Ἄθω μοναῖς. Τρεῖς ἐπι τοιαῦται ἐλείποντο μέχρι τοῦ τέρατος τῆς Ἀθωνείας περιόδου μου. Ἦν ἄρα ἤδη καιρὸς ἵν' ἐπισπούσω τὴν ἀφιξίν μου εἰς τὰς Καρυάς, τὸ πρῶτατον τοῦ ὄρους.

Δύο ἑδοὶ φέρουσιν ἀπὸ τοῦ Φιλοθέου εἰς τὸ κοινὸν τοῦτο τοῦ ὄρους συνέδριον, ἡ μὲν κατωτέρα διὰ τοῦ μοναστηρίου τῶν Ἰδίων ἡ δὲ ἀνωτέρα διὰ τοῦ μοναστηρίου τοῦ Κουτλουμούση. Προετίμησα τὴν δευτέραν μετὰ τινος μικρᾶς παρεγκλίσεως χάριν ἐπισκέψεως μοναδρίου τινός, τοῦ Μυλοποτάμου, οὗ τὴν θέσιν οἱ μοναχοὶ τοῦ Φιλοθέου μοι περιέγραφον ὡς μοναδικήν. Μετὰ τρία περίπου τῆς ὥρας τέταρτα ἐν τῷ μέσῳ συσκίου δάσους ἐφάνη τὸ μονίθριον τοῦτο, ἐγκατακλειμμένον νῦν καὶ ἐρείπιον. Ἡ φιλέρημος ἀηδὼν εἶναι ὁ μόνος αὐτοῦ μελωδικὸς οἰκιστής, θρηνοῦσα τοῦ ἀληθοῦς τούτου παραδείσου τὴν ἐγκατάλειψιν,

μέλπει δὲ δένδρεσι λεπτῶν
ἀηδῶν ἀρμονίαν
γούοις ὀρθρευομένα
Ἴτυν Ἴτυν πολύθρηνον.

ᾧ θεϊότατε Πλάτων, μεθ' ὁποῦ ἐνθουσιασμοῦ ἤθελες περιγράψει τὴν φύσιν ταύτην, σὺ, ὅστις ὑμνησας μετ' ἀμιμήτου ποιήσεως τὰ κάλλη τοῦ Ἰλισσοῦ, καὶ τὴν παρόχθιον αὐτοῦ πλάτανον, καὶ τὴν παρῤῥέουσαν χαριστάτην πηγὴν. « Νῆ τὴν Ἥραν, καλὴ γὰρ ἡ καταγωγὴ ἤτε γὰρ πλάτανος αὕτη μάλ' ἀμφιλαφὴς τε καὶ ὑψηλὴ, τοῦ τε ἄγνου τὸ ὕψος καὶ τὸ σύσκιον πάγκαλον, καὶ ὡς ἀκμὴν ἔχει τῆς ἀνθης, ὡς ἂν εὐωδέστατον παρέχοι τὸν τόπον ἤτε αὖ πηγὴ χαριστάτη ὑπὸ τῆς πλατάνου βεῖ μάλα ψυχροῦ ὕδατος, ὥστε γὰρ τῷ ποδὶ τεκμήρασθαι. . . . Εἶδ' αὖ βούλει, τὸ εὐπνουν τοῦ τύπου ὡς ἀγαπητὸν καὶ σφόδρα ἡδύ' ἑρινόν τε καὶ λιγυρὸν ὑπῆχει τῷ τῶν τεττίγων χορῷ πάντων δὲ κομψότατον τὸ τῆς πόας, ὅτι ἐν ἡρέμα προσάντει ἱκανὴ πέφυκε κατακλιμέντι τὴν κεφαλὴν παγκάλως ἔχειν » (β). Ἴδου ἀληθὴς τόπος ψυχικῆς ἀναπαύσεως, χαρῆς, καὶ ἀκινδύνου εὐδαιμονίας ὃ ἀνθρώπε ποσάκις ἐκζητῶν ὑποθετικὴν εὐτυχίαν παρέρχεσαι τὰς ἀνοικτὰς τῆς ἀληθοῦς μακαριότητος πύλας! Ἐντεῦθεν δὲ μέχρι τοῦ μοναστηρίου τοῦ Κουτλουμούση ἡ αὐτὴ πανταχοῦ βασιλεύει ἀβρὰ καὶ σφριγῶσα φύσις. Ἐνταῦθα ἰδίως τὰ δάση τῶν λεπτοκαρῶν καλύπτουσι τὴν πεδινὴν τοῦ ὄρους χώραν, τὴν μετὰ τὸ τοῦ μοναστηρίου τούτου

καὶ τοῦ πρῶτατον ὑπάρχουσιν. Δένδρα καρποφόρα καὶ ἄγρια, θάμνοι παντοῖοι, καὶ ἄνθη ποικιλόχαρα εἰσι πανταχοῦ μίγδην διεσπαρμένα. Παρὰ τὴν ἀμφιλαφὴ καστανέην, φύεται ἡ καλὴ καὶ ῥοδόχρους μηλέα, παρὰ τὴν οὐρανομήκη κυπάρισσον ἡ χρυσὴ πορτοκαλλέα, παρὰ τὴν βαθύσκιον πλάτανον ἡ γλυκαῖα συκῆ, ἀμυγδαλέα καὶ ἡ ῥοιὰ πανταχοῦ δὲ ὁ κόμαρος, κολλυσιαῖον ἔχων ἐνταῦθα ἀνάστημα, πορφυρίζων τὴν φύσιν μέχρι τῶν ἀκροτάτων κορυφῶν, παρέχει αὐτόματον εἰς πάντας τροφήν. Τὸ ἔδαφος καταρδευόμενον ποῦ μὲν ὑπὸ χειμάρρων ὀσμικτικῶν, ποῦ δὲ ὑπὸ πηγῶν λάθρα ἔρπουσῶν ὑπὸ τὴν γλίτην, ποῦ δὲ ὑπὸ καταρρακτῶν διασχίζομένων εἰς διαφόρους κρουνοὺς ὁμοιάζει εἰς πλεῖστα μέρη, ποικίλων τινὰ καὶ πολυανθῆ τάπητα. Πᾶσα δὲ αὕτη ἡ ζωγραφικὴ φύσις ἐμψυχοῦται ὑπὸ ἀπείρου πλήθους κατοίκων πτηνῶν, ἀφίθως ἐνταῦθα ὡς εἰς τι ἄστυον προσφευγόντων μελωδικῶς δὲ καὶ παναρμονίως ψαλλόντων νυχθήμερον

Εὐδαιμον φύλον πτηνῶν
Οἰωνῶν, οἱ χειμῶνος μὲν
Χλαῖνας οὐκ ἀμπισχοῦνται
Οὐδ' αὖ θερμὴ πνίγους ἡμᾶς
Ἀκτὶς τάλουγῆς θάλπει
Ἄλλ' ἀνθηρῶν λειμώνων
Φύλλων ἐν κόλποις ναίω,

Ἦνικ' ἂν ὁ Θεοπέσιος ὄξυ μέλος ἀχέτας,
Θάλπει μεσημβρινοῖς ὑφ' ἡλίου μανεῖς, βοᾷ.
Χειμάζω δ' ἐν καίλοις ἄντροις
Νύμφαις οὐραῖαις ζυμπαίζων
Ἥρινά τε βοσκομέθα παρθένια

Λευκότροφα μύρτα χαρίτων τε κηπέματα. (α)

Τὸ μοναστήριον τοῦ Κουτλουμούση εἶναι κτίσμα τοῦ αυτοκράτορος Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ. Ἡ παράδοσις τοῦ ὄρους φέρει ὅτι κατεστράφη μετὰ ταῦτα ὑπὸ τοῦ Πάπα, ὅστις ἐν τῷ ὄρει πάντα φέρει τὰ βάρη τῶν παντοίων τῆς χώρας καταστροφῶν κατὰ τὸ εὖρος τοῦ μεσαιῶνος διάστημα. Ἀνακαινιστικῶς αὐτοῦ διαδοχικῶς ὑπῆρξαν διάφοροι ἡγεμόνες τῆς Δακίης. Τὸ μοναστήριον τοῦτο μακρόθεν βλεπόμενον ὁμοιάζει ἡγεμονικὸν ἀγροπούργιον περικυκλούμενον πανταχοῦθεν ὑπὸ ἀμπελώνων, ἐλαιῶνων, κήπων, ἀγρῶν σιτοφόρων, δασῶν λεπτοκαρυῶν καὶ καστανεῶν, καὶ παντοίων ἄλλων δένδρων ὀπωροφόρων.

Ἴδου ἐν τῇ πραγματικότητι ἡ εὐδαιμων ἐκείνη χώρα, ἣν ἐν ταῖς αἰωνίαις τῶν ὑπερβορείων ὀμιχλαῖς, ἡ ποιητικὴ τοῦ Γέτη φαντασία διέγραφεν ὡς τὸ ἰδανικὸν τῆς ἐπιγείου ὑπάρξεως

Kennt du das Land vo die Citronen blühen
im dunkeln Laub die gold Orangen glühen

(α) Εὐριπίδ. Ἴων. στίχ. 82.

(β) Πλάτων. Φαίδρος σελ. 230.

(α) Ἀριστοφ. Ὀρνιθ. 1087. εἰς.

Ein sanfter Wind vom blauen Himmel weht
Die Myrte still und hoch der Lorbeer steht
Kennst du es wohl dahin dahin
Möchte ich mit dir o mein geliebter ziehen (1).

Ἡ βιβλιοθήκη τοῦ Κουτλουμούση περιέχει ἔνδεκα νομικά βυζαντινά χειρόγραφα, δύο νεώτερα ἑλληνικά χρονικά, καὶ χειρόγραφον τοῦ γ' αἰῶνος περιέχον συγγράμματά τινα τοῦ Ἀριστοτέλους. Εἰσέτι δὲ οἱ μοναχοὶ δεικνύουσι τὴν ἀπόδειξιν περιηγητοῦ τινος πρὸς ἃν ἐδάνεισαν δύο ἀρχαιότατα χειρόγραφα εὐαγγέλια. Ὁ περιηγητὴς ἐνεχείρισεν αὐτοῖς τὴν ἐξῆς ἀπόδειξιν γαλλιστὶ γεγραμμένην. « Deux livres de la bibliothèque de Koutloumousko, savoir deux évangiles en langue grecque m'ont été donnés par le couvent susdit. Le 13 Septembre 1834. D. (Sic!). Ὁρθότατα δὲ σημειοὶ ἐνταῦθα ὁ Ζαχαρίας ὅστις καὶ οὗτος εἶδε τὴν ἀπόδειξιν ταύτην. « Δὲν εἶναι διόλου θαῦμα, ἂν οἱ μοναχοὶ εἶναι δύσπιστοι πρὸς τοὺς ξένους, ὅταν τοιαῦτα λαμβάνωσι χώραν. Ὁ κύριος, ὅστις ἐδανείσθη, ἤθελε πράξει ὑπὲρ τοῦ συμφέροντος τῶν πεπαιδευμένων τῆς Δύσεως, καὶ ὑπὲρ τῆς τιμῆς τῶν συμπατριωτῶν του, ἂν προσεχῶς ὡς τίμιος ἄνθρωπος ἐπέστρεψε τὰ χειρόγραφα ταῦτα. » (2)

Περὶ μεσημέριαν εἰσῆλθον ἐν τῷ ἀμφικτυονικῷ τοῦ Ἄθω συνέδριον, Καραῖς ἢ Καρυαῖς, καὶ Πρωτάτον καλούμενον (3). Πάντα ἐν τῷ ἀγίῳ ὄρει εἶναι περίεργα· οὐχ ἦπταν δὲ καὶ ἡ πρωτεύουσα αὐτοῦ αἰ Καρυαῖς. Πόλις ἀρκετὰ πολυάνθρωπος ἔχουσα δρόμους, ἐκκλησίας, ἐργαστήρια, ἀγοράν, βιομηχανικὰ καταστήματα, σιδηρουργεῖα, βιβλίου καὶ ἄλλα πολλὰ ἄνευ γυναικός, ἢ μᾶλλον ἄνευ οὐδὲ κἄν μιᾶς ψυχῆς θηλείας, ἐκτὸς ἴσως τῶν πετωμένων ἀγρίων πτηνῶν. Τοῦτ' ἐστὶν αἰ Καρυαῖς. Μοναχοὶ δὲ καὶ ἀσκηταί, γεωργοὶ κελλειῶται ἔμποροι ἐρχόμενοι ἐκ Μακεδονίας καὶ ἄλλων τόπων προσκυνηταὶ διάφοροι καὶ ἐργάται, οὗτοι εἰσὶν οἱ μόνοι κάτοικοι τῆς πρωτεύουσας ταύτης τοῦ ὄρους, καὶ πάσης ἐν γένει τῆς χερσονήσου τοῦ Ἄθως. Μέχρι τοῦ Ἰσθμοῦ τοῦ Εὐρξοῦ δύναται νὰ προχωρήσῃ γυνή· πέραν δὲ τοῦτου εἶναι δι' αὐτὴν « θίνες ἀνδρῶν καὶ θηριώδης πηλὸς αἰδνῆς Σκυθικῆν κρύος καὶ πέλαγος πεπηγύς. » Τόπος προωρισμένος εἰς τὴν ἀπόλυτον ἐγκράτειαν, εἰς τὴν ῥιζικὴν ἀπόσβεσιν τῶν παθῶν, εἰς τὴν παντελῆ ἀτρυξίαν καὶ γαλήνην τῆς ψυχῆς δὲν δύναται νὰ

φέρῃ ἀναμίξ γυναικας καὶ ἀνδρας. Σκόπησον (λέγει ὁ μέγας Βασιλεὺς) τί περὶ τούτου φησὶν ἡ σοφία· ἀποθέσει τις πῦρ ἐν κόλπῳ, τὰ δὲ ἱράτεια οὐ κατακαύσει; ἢ περιπατήσει τις ἐπ' ἀνθράκων πυρὸς, τοὺς δὲ πόδας οὐ κατακαύσει; Εἰ δὲ τις λέγει ἐκ τοῦ γυναιξί συντυγχάνειν συνδιαιτῆσθαι τε ἐπὶ πλέον μὴ παραβλάπτεισθαι, οὔτε, ἢ οὐ μετέσχηκε τῆς τοῦ ἄρρενος φύσεως, καὶ ἔστι τι κτήσμα παραδοξότατον ἐν μεταγχμίῳ τῆς φύσεως ἐκατέρως ἐστὶς, ἢ εἰ μετέσχε βαπτίζόμενος ὑπὸ τῶν παθῶν οὐκ αἰσθάνεται, τοὺς μεθύοντας ἢ φρενητῶντας μιμούμενος, οἱ τὰ δεινότατα πεπονθότες ἐξωπάθους εἶναι νομίζουσι » (α). Ἴσως δ' ἐνταῦθα τινὲς ἀνακράζουσιν· ὅποια βαρβαρότης ἠθῶν καὶ ψυχῆς ἀπολίτευτος ἀγριότης! Καὶ ὅμως, καμφοί μου κύριοι, δυστυχῶς εἶναι βέβαιον, ὅτι γυνὴ καὶ ἀσκησις εἶναι πράγματα ἀσυμβίβαστα.

Σαφὲς τις βασιλεὺς Ἰνδῶν Βατριχῆς ὀρθότατα ἔλεγεν· « Ὁ μὲν βασιλεὺς ἀπόλλυται ἐκ τῆς κακοβουλίας, ὁ δὲ μοναστὴς ἐκ τῆς (γυναικειᾶς) ἐπιμιξίας, ὁ δὲ υἱὸς ἐκ τῆς φιλοστοργίας, ὁ δὲ ἱερεὺς (Βραχμῶν) ἐκ τῆς ἀμαθείας, ὁ δὲ λαμπρὸς οἶκος ἐκ τῆς κακοτεχνίας, ἡ δὲ χρηστοθήτεια ἐκ τῆς τῶν κακῶν ὀμιλίας, ἡ δὲ αἰδῶς ἐκ τῆς οἰνοποσίας, ὁ δ' ἀγρὸς ἐκ τῆς ἀμελείας, τὸ δὲ φίλτρον ἐκ τῆς ἀποδημίας, ἡ δὲ φιλία ἐκ τῆς ἀστοργίας, ὁ δὲ πλοῦτος ἐκ τῆς ἀσωτίας, καὶ τὰ κτήματα ἐκ τῆς ἀφροντισίας. »

Τὴν ἄφιξίν μου ἀνήγγειλα εὐθὺς διὰ τῶν συνοδουόντων με μοναχῶν εἰς τὸν γραμματέα τοῦ συνεδρίου, ὃς μετ' οὐ πολὺ μὲ εἰσήγαγεν εἰς τὴν συνέλευσιν τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ ὄρους, εὐτυχῶς συνεδριαζόντων κατ' ἐκείνην τὴν ὥραν. Ἡ θεὰ εἰκοσι σεβασμίων γερόντων, τῶν πλείστων παλιῶν, πάντων περιβεβλημένων μέλαιναν ἐξ ἐρίου σταλῆν, ἐφ' ἧς ἐκυμάτιζε πώγων λευκὸς καὶ μακρὸς κύκλω καθημένων, σιγόντων, εἶχε τι ἀληθῶς ἐπιβάλλον. Ὁ πρόεδρος μοὶ ἀπήθυνε πρῶτος τὸν λόγον ἐρωτήσας με τίς ἦν καὶ τίνας ἔνεκεν ἦλθον. Ἐφερον δὲ μετ' ἐμαυτοῦ ἐπιστολὴν συστατικὴν τοῦ Κυρίου Διονυσίου ἐπιτρόπου τῆς Λαύρας διατρέσαντος ἐν Ἀθήναις δι' ὑποθέσεις τοῦ ὄρους· ἐκ ταύτης λεπτομερῶς μαθόντες τὰ κατ' ἐμὲ, ἔλαβον θάρρος καὶ εἰσῆλθον μετ' ἐμοῦ εἰς διαφόρους συνομιλίαις, μαρτυρούσας ἀγάπην καὶ πίστιν. Δυστυχῶς οἱ περιηγηταὶ τῆς ἐσπερίας Εὐρώπης δὲν ἀνταπεκρίθησαν πάντοτε εἰς τὴν φιλοξενίαν μεθ' ἧς ὑποδέχονται συνήθως αὐτοὺς οἱ πατέρες τοῦ ὄρους. Ἀλλ' οἱ μὲν κατεχράσθησαν τῆς ἐμπιστοσύνης αὐτῶν, οἱ δὲ ἐσατύρισαν καὶ ἐκωμώδησαν τὴν πανταχοῦ διακωδωνισθεῖσαν αὐτῶν ἀμάθειαν, ὡσανεὶ

(1) Göttes Wilhelms Meist. Lehrjahre.

(2) Zachar. Reise u. z. l. σελ. 273.

(3) Καρυαῖς ἔπος ἐκλήθη ὁ τόπος ἐκ τῶν λεπτοκαρῶν ἃ ἐνταῦθα ἐν ἀθωνίᾳ παράγεται. Καραῖ δὲ καὶ πρωτάτον εἶναι ὀνόματα συγγενῆ ἐμφαίνοντα ἀμφότερα ἀρχὴν καὶ ὑπεροχὴν· διότι Καραῖ παράγεται ἐκ τοῦ Κάρα=κεφαλή, ὃ ἐστὶν ἐξουσία, ἀρχή, πρωτεῖον, πρωτάτον.

(α) Βασιλ. ἀσκητ. διατάξ. κεφ. γ'.

τὸ ὄρος ἦν σχολή τῆς θεολογίας, οὐχὶ δὲ τόπος ἀπλῶς προσευχῆς καὶ ἀσκήσεως, στερήσεων ἡδονῶν καὶ κολάσεως παθῶν, ἀ κατορθοῦνται καὶ ἄνευ πολλῶν καὶ μεγάλων γνώσεων. Μηδεὶς δ' ἐνταῦθα διὰ τοῦτο νομίσθη ὅτι συνηγορῶ καὶ ὑπὲρ τῆς ἀμαθείας τοῦ κλήρου ἡμῶν, ἦν ἐξ ἑνὸς μὲν ἐπάρκτος δουλεία, ἐξ ἄλλου δὲ ἀσύγγνωστος ἀλιγωρία διακωνίσασα, κατέστησε τὸ προσφιλὲς ἀντικείμενον τῶν αἰωνίων σκωμμάτων τῶν ἐναντίων. Τοῦναντίον δὲ μᾶλλον φρονῶ καὶ πιστεύω ἐν πεποιθήσει, ὅτι ἐνόσω ὁ κληρὸς ἡμῶν δὲν ὑψώθη διὰ τῆς ἀρετῆς, τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς καταλλήλου ἑλληνικῆς παιδείσεως εἰς τὴν ὑψηλὴν ἠθικὴν περιωπὴν, εἰς ἣν προωρίσθη, ἡ πανελληνικὸς κοινωνία ἡμῶν θέλει νοσεῖ αἰωνίως, στερουμένη τοῦ μόνου ἰσχυροῦ μοχλοῦ, ὅστις δύναται νὰ ἀνυψώσῃ αὐτὴν εἰς τὸ μέγα ἐκεῖνο ἠθικὸν ὕψος, ἐξ οὗ ἐλπίζεται ἀποκλειστικῶς ἡ σωτηρία αὐτῆς.

Τιμῆς ἕνεκεν καὶ πρὸς μείζω εὐχέρειαν τῆς περαιτέρω περιηγήσεως, τὸ συνέδριον μοὶ ἐχορήγησεν ἐγκύκλιον συστατικὴν ἐπιστολὴν τὴν ἐξῆς, πρὸς τοὺς πατέρας τοῦ ὄρους.

« Διὰ τοῦ παρόντος εἰκονοσφραγίστου συστατηριώδους ἐνδεικτικοῦ ἡμῶν δηλοποιούμεν ὅτι ὁ Κύριος Κ. Φρασίτης σοφολογιώτατος ἐκ τῆς Ἑλλάδος φιλόλογος, συστημένος ὡν ἐπισήμως πρὸς ἡμᾶς παρὰ τοῦ ἐν Ἀθήναις ὀσιολογιώτατου ἡμετέρου Γ. Χ. Διονυσίου, τοῦ νὰ περιέλθῃ εἰς τινὰ ἱερά μοναστήρια χάριν προσκυνήσεως καὶ φιλολογικῆς περιεργείας. Διὰ παρακκλείσθε ἀδελφικῶς μὲ τὴν συνήθη ὑμῶν φιλοφρονητικὴν ὑποδοχὴν νὰ ὑποδεχθῆτε τὴν αὐτοῦ Σοφολογιότητα ὑποχωροῦντες αὐτῷ, ὅσα ἀξία περιεργείας πρὸς θεωρίαν του κατὰ τὴν αὐτοῦ διάβασιν. Ταῦτα ἀδελφικῶς διατελοῦντες μένομεν

» Οἱ ἐπιστάται τῆς ἱερᾶς κοινότητος τοῦ ἁγίου ὄρους Ἄθω.

» Τὴν 14 Ἀυγούστου 1846.»

Ἐν ταυτῷ δὲ ὁ πρόεδρος τῆς κοινότητος διέταξεν ἵνα μοὶ δοθῇ τόπος ἀναπαύσεως, καὶ παρασκευασθῇ γεῦμα. Δύο δὲ νέοι λόγιοι μοναχοὶ ὁ μὲν Σάμιος ὁ δὲ Χίος παρηγγέλθησαν νὰ μὲ συνοδεύωσι.

Τὸ κεντρικὸν πολιτεῦμα τοῦ ἁγίου ὄρους, ὡς ἔχει τὴν σήμερον, εἶναι παράδειγμα ἑκτακτον τῶν λαμπρῶν ἐκείνων πολιτικῶν χρόνων τῆς ἀρχαιότητος, διατηρηθὲν παραδόξως ἐν τῷ μέσῳ πάσης βαρβαρικῆς καταγίδος, εἶναι σύστημα ὁμοσπονδικῶν ὀργανισμένων σοφώτατα, ἐπὶ τῆς τελείας τῶν δικαιωμάτων ἐκάστης μοναστικῆς πολιτείας ἰσότητος.

Τὰ μοναστήρια τοῦ ὄρους, ἅτινα θεωροῦνται ὡς τοσαῦτα ἀνεξάρτητοι πολιτεῖαι, διαιροῦνται πρῶτον μὲν κατὰ τὸν ἐσωτερικὸν αὐτῶν τῆς κυβερνήσεως τρόπον, ὡς ἤδη εἴρηται, εἰς κοινόβια καὶ ἰδιόβρυθμα, τουτέστιν εἰς μοναρχικῶς διοικούμενα καὶ

εἰς δημοκρατικῶς πολιτευόμενα. Κοινόβια μὲν εἰσὶ α.) τὸ μοναστήριον τοῦ Διονυσίου, β.) τοῦ ἁγίου Παύλου, γ.) τοῦ Γρηγορίου, δ.) ἡ Σίμωνος Πέτρα, ε.) τὸ τῶν Θεσσαλονικέων, ς.) τὸ τοῦ Ξενοφῶντος, ζ.) τὸ τοῦ Κασταμονίτου, η.) τὸ Ἐσφυγμένον, θ.) τὸ τοῦ Καρακάλλα, ι.) τὸ τοῦ Ζωγράφου, καὶ ια.) τὸ τοῦ Κουτλουμούση. Ἰδιόβρυθμα δὲ τὰ ἐξῆς α.) Ἡ Λαύρα, β.) τὸ τοῦ Φιλοθέου, γ.) τῶν Ἰθέρων, δ.) τοῦ Σταυρονικήτα, ε.) τοῦ Παντοκράτορος, ς.) τὸ Βατοπέδιον ζ.) τὸ Χιλαντάριον, η.) τοῦ Δοχειαρίου, θ.) τὸ Ξηροπόταμον.

Δεύτερον ὡς πρὸς τὸ μέγεθος καὶ τὴν ἐξωτερικὴν αὐτῶν ἐπιρροὴν τὰ εἴκοσι ταῦτα μοναστήρια, ἡ πολιτεία, διαιροῦνται εἰς τέσσαρας πεντάδας.

Ἡ πρώτη πεντάς περιλαμβάνει α.) τὴν Λαύραν, β.) τὸ Βατοπέδιον, γ.) τῶν Ἰθέρων, δ.) τὸ Χιλαντάριον, ε.) τὸ τοῦ Διονυσίου.

Ἡ δευτέρα πεντάς, α.) τὸ τοῦ Δοχειαρίου, β.) τοῦ Κουτλουμούση, γ.) τὸ Ξηροπόταμον, δ.) τὸν Παντοκράτορα, ε.) τὸ τοῦ Ζωγράφου.

Ἡ τρίτη πεντάς, α.) τὸ τοῦ Ξενοφῶντος, β.) τοῦ Καρακάλλα, γ.) τοῦ Φιλοθέου, δ.) τὸ τῆς Σίμωνος πέτρας, ε.) τὸ τῶν Θεσσαλονικέων.

Ἡ τετάρτη καὶ τελευταία πεντάς α.) τὸ Ἐσφυγμένον, β.) τὸ τοῦ Σταυρονικήτα, γ.) τὸ τοῦ Γρηγορίου, δ.) τοῦ ἁγίου Παύλου, ε.) τοῦ Κασταμονίτου.

Ἡ εἰς τέσσαρας πεντάδας αὐτῶν μοναστηρίων διαίρεσις, δὲν εἶναι τις ἀπλῶς ἐξωτερικὴ, ἀλλὰ συνδέεται στενῶτατα μετὰ τοῦ ἐσωτερικοῦ ὀργανισμοῦ τῆς κεντρικῆς κυβερνήσεως. Δηλαδή, πρῶτον τὰ εἴκοσι μοναστήρια ἐκλέγουσιν ἐτησίως ἓνα αὐτῶν ἀντιπρόσωπον, ἐδρεύοντα σταθερῶς ἐν Καρυαῖς. Τοῦτου δὲ ἕνεκεν ἕκαστον μοναστήριον ἔχει ἐνταῦθα τὸν ἴδιον αὐτοῦ οἶκον, ἐν ᾧ κατοικεῖ τοῦ ἰδίου μοναστηρίου ὁ ἀντιπρόσωπος ἢ ἐπίτροπος. Οἱ εἴκοσιν οὗτοι ἀποτελοῦσι τὴν βουλὴν, ἐν ᾗ συζητοῦνται κυρίως πᾶσαι αἱ οικονομικαὶ καὶ φορολογικαὶ ὑποθέσεις τοῦ ὄρους, ἐκτίθενται αἱ γενικαὶ τῆς συμπολιτείας ἀνάγκαι, καὶ προτείνονται τὰ μέσα τῆς ἱκανοποιήσεως αὐτῶν πάντα δὲ ταῦτα ἀποφασίζονται διὰ τῆς πλειονοψηφίας. Ἐκτὸς ὁμῶς τῆς κοινῆς ταύτης συνελεύσεως, ὑπάρχει καὶ τετραμελὲς τι συμβούλιον οἰονεὶ γερουσία, τὴν ὑπερτάτην ἔχουσα τοῦ ὄρους ἀρχὴν. Τὸ συμβούλιον τοῦτο ἐπίσης εἶναι ἐνιαύσιον, ἀνανεούμενον ἐκ τῶν ἀντιπροσώπων τῶν τεσσάρων πεντάδων. Πρόεδρος δὲ τοῦ συμβουλίου τούτου, ὁ ὢν συνάμα καὶ πρόεδρος τῆς βουλῆς, εἶναι πάντοτε εἰς ἓκ τῶν ἀντιπροσώπων τῆς πρώτης πεντάδος. Τίς δὲ ὁ πρόεδρος καὶ τίνες αὐτοῦ οἱ συμπάρεδροι εἶναι καὶ τοῦτο ἀκριβῶς ὠρισμένον. Ἡ πρώτη δηλαδή ἐνιαυσία περίοδος τῆς γερουσίας ἀρχεταὶ ἀπὸ τοῦ μονα-

στηρίου τῆς Λαύρας ὡς πρώτου. Ὁ ἀντιπρόσωπος αὐτῆς, ὡν πρόεδρος καὶ τῆς βουλῆς καὶ τῆς γερουσίας, συμπεριλαμβάνει ἐν τῇ γερουσίᾳ α) τὸν ἀντιπρόσωπον τοῦ Δοχειαρίου, ὡς πρῶτον τῆς δευτέρας πεντάδος, β) τὸν ἀντιπρόσωπον τοῦ Ξενοφώντος ὡς πρῶτον τῆς τρίτης πεντάδος, καὶ γ) τὸν ἀντιπρόσωπον τοῦ Ἐσφυγμένου ὡς πρῶτον τῆς τετάρτης πεντάδος. Ἡ δευτέρα περίοδος ἀρχεῖται ἀπὸ τοῦ δευτέρου μοναστηρίου τῆς πρώτης πεντάδος τοῦ Βατοπεδίου προεδρεύοντος. Τοῦτο συμπεριλαμβάνει τοὺς ἀντιπροσώπους τοῦ Κουτλουμουσίου, τοῦ Καρκαλάκα καὶ τοῦ Σταυρονικήτα. Τὴν τρίτην περίοδον προεδρεύει τὸ τῶν Ἰβήρων, συμπεριλαμβάνον τὸ Ξηροπόταμον, τὸ τοῦ Φιλοθέου καὶ τὸ τοῦ Γρηγορίου. Ἐν τῇ τετάρτῃ προεδρεύει τὸ Χιλαντάριον, ὅπερ παραλαμβάνει τὸν Παντοκράτορα, τὴν Σίμωνος πέτραν καὶ τὸν ἅγιον Παῦλον. Τῆς πέμπτης δὲ καὶ τελευταίας ἐνκυβίας περιόδου προεξάρχει τὸ τοῦ Διονυσίου, παραλαμβάνον τὸ τοῦ Ζωγράφου, τὸ τῶν Θεσσαλονικέων καὶ τὸ τοῦ Κασταμονίτου. Μετὰ τὴν λήξιν τῆς πέμπτης περιόδου ταύτης ἀρχεῖται, πάλιν ἡ πρώτη περίοδος τῆς Λαύρας μετὰ τῶν αὐτῆς τεταγμένων μοναστηρίων· μετ' αὐτὴν δὲ ἡ δευτέρα καὶ οὕτω καθεξῆς, ὥστε ἐντὸς πενταετίας πάντα τὰ μοναστήρια περιέρχονται εἰς τὴν ὑπερτάτην τοῦ ὄρους διοίκησιν. Ἡ σφραγὶς δὲ τῆς κοινότητος διηρημένη εἰς τέσσαρα τμήματα, φυλάσσεται ὑπὸ τῶν τεσσάρων τούτων συγκλητικῶν. Ὅταν δὲ μέλλῃ ἵνα σφραγισθῇ ἐγγραφόν τι, συνενοῦνται τὰ τέσσαρα ταῦτα τμήματα, καὶ σχηματίζουσι τὴν σφραγίδα. Τίς δὲ ἦν ὁ οὕτω διοργανώσας τὸν Ἄθω, ἐν ᾧ ἐν τῷ μέσῳ τῆς μεσαιωνικῆς θηριωδίας ἐθάρρην ἡ πατρις ἑλληνικὴ πολιτεία, μετ' ἐλευθέρως ψηφηφορίας, κοινῆς συζητήσεως, ἀρχῶν ἐνκυβίων καὶ δημοκρατικῶν συνελύσεων;

Τὸ Βυζάντιον! τὸ Βυζάντιον, ἡ ὑπό τινων εὐφυῶν θεωρεῖται ὡς ἡ πάλαι ποτὲ καθέδρα τῆς βίωμασιονιστικῆς δεσποταίας καὶ ὁ τάφος τοῦ ἑλληνισμοῦ. Πότε δὲ ἐξῆλθεν ἐκ τῆς βασιλίδος ταύτης πύλαις τῆς ἑλληνικῆς ἀνατολῆς ὁ πολιτικὸς οὗτος ὀργανισμὸς τοῦ ὄρους; Ἡ ἐρώτησις αὕτη ἀναγκάζει ἡμᾶς ἔλκεν ἀνατρέξωμεν εἰς τὰς πρώτας σκοτεινάς ἀρχὰς τοῦ μοναχικοῦ τοῦ Ἄθω συνοικισμοῦ, ὅστις καὶ οὗτος εἶχε τὰς ἐπαναστάσεις καὶ τὰς πολιτικὰς θυέλλας αὐτοῦ.

Ἐν πρώτοις δὲ σημειωτέον μετὰ λύπης ἐνταῦθα, ὅτι ἡ ἱστορία τοῦ Ἄθω, ἡ τοσοῦτον δι' ἡμᾶς πολυτρόπως σπουδαία, ἡ τοσοῦτον στενῶς συνδεδεμένη μετὰ τῶν πλείστων πολιτικῶν συμβεβηκότων τῆς μεσαιωνικῆς τοῦ ἑλληνικοῦ ἱστορίας, εἶναι εἰς ἡμᾶς πολὺ πλέον ἀγνωστος, ἢ τῶν ἀπωτάτων αὐτοχθόνων φυλῶν τοῦ νέου κόσμου τὰ ἔθιμα καὶ αἱ πράξεις. Ὁ

λόγος δὲ τοῦ κατὰ πρώτην ὄψιν περιέργου τούτου φαινομένου, εἶναι ὅτι ἐκεῖ μὲν εὐρέθησαν ἄνθρωποι ἐνδιαφερόμενοι καὶ διὰ τοὺς ἀγρίους τούτους, παρ' ἡμῖν δὲ οὐδὲ κἄν εἰς ἐγένετο περίεργος νὰ μάθῃ τῶν ἀμέσων αὐτοῦ προγόνων καὶ προκατόχων τὰς σχέσεις! Τὸ γεγονός τοῦτο, εἶναι γεγονός ἠθικῶς θλιβερώτατον, ἐμφανῶν τὴν πρὸς τὰ οἰκεία ὀλιγωρίαν καὶ καταφρόνησιν, ἐξ ἧς πηγάζουσι μυρία ὅσα δεινὰ μερικώτερα καὶ ἀτομικώτερα, ὑφ' ὧν ἐν μέρει ἤδη μαστίζεται ἡ κοινωνία ἡμῶν, μαρανθεῖσα σχεδὸν πρὶν ἀκμάσῃ.

Ἡ μέλλουσα ἱστορία τοῦ χριστιανικοῦ Ἄθως, περὶ ἧς κυρίως κατὰ πρῶτον ἐνταῦθα πρόκειται, ὑπάρχει ἐναποτετραμειυμένη εἰς τοῦ ὄρους τὰ σκευοφυλάκια, ὅπου ἐν πρωτοτύπῳ φυλάσσονται οἱ ἐπίσημοι τίτλοι τῶν δικαιωμάτων, τῶν προνομίων, καὶ τῆς ἰδιοκτησίας τῶν μοναστηρίων. Ἐκ τούτων τῶν ἐπισήμων ἐγγράφων, ἅτινα σήμερον εἶναι γνωστὰ εὐτυχῶς, θέλει ἀρυσθῆ κυρίως ὁ μέλλων συγγραφεὺς τῆς ἐξηκριβωμένης ἱστορίας τοῦ ὄρους, τὰς πρώτας καὶ μόνας ἀληθεῖς γνώσεις αὐτοῦ. Πᾶσαι δὲ αἱ λοιπαὶ ἐν παρόδῳ διδόμεναι πληροφορίες τῶν κατὰ καιροὺς τοῦ ὄρους περιηγητῶν τῆς ἐσπερίας Εὐρώπης, ἐν μέρει μὲν εἰσὶ πλημμελεῖς, ἐν μέρει δὲ ἀφορῶσι μόνον τὰς ἐξωτερικὰς σχέσεις τῶν μοναστηρίων καὶ τὴν θέσιν τοῦ τόπου, τὴν διαίταν καὶ τὰς ἐργασίας τῶν μοναχῶν, τὴν φύσιν καὶ τὰ προϊόντα τῆς χώρας. Τοιαῦτα ἐσπέρια βοηθήματα ὑπάρχουσιν ἀρκετὰ, ὡν τὸ ἀρχαιότατον καθέσση οἶδα, εἶναι ἡ ἤδη μνησθεῖσα περιήγησις τῆς ἀνατολῆς Πέτρου Βελονίου, περιελθόντος καὶ τὸν Ἄθω κατὰ τὸν δέκατον ἑκτον αἰῶνα. *Les Observations de plusieurs singularités et choses mémorables trouvées en Grèce, Asie* κ.τ.λ. par Pierre Belon du Mans. A Paris 1554. Ἔτερον δὲ τι παρόμοιον εἶναι τὸ ἐπιγραφόμενον *Προσκυνητάριον τοῦ ἁγίου ὄρους τοῦ Ἄθως*, συνταχθέν ὑπὸ τινος Ἰωάννου Κομνηνοῦ Ἰατροῦ, ἱκανὸν ἐν τῷ ὄρει ἐνδιατρίψαντος χρόνον, καὶ ἐκδόντος αὐτὸ ἐν Βουκουρεστίῳ ἐν ἔτει 1701 (α). Ἀλλὰ τοῦτο δὲν εἶναι ἄλλο κυρίως, εἰμὴ κατάλογος τῶν ἐν τοῖς μοναστηρίοις τοῦ Ἄθω εὕρισκομένων ἁγίων λειψάνων εἰκότων καὶ ἄλλων, μετὰ τῶν περιλάσεων αὐτῶν. Ἐκ τῶν νεωτέρων Ἀγγλῶν περιηγητῶν ἐγραψαν περὶ Ἄθως ὁ γνωστὸς Λήκιος *Travels in Northern Greece*. Τόμ. 3. σελ. 114. ἐξ. Ὁ Walpole, *Memoirs relating the European and Asiatic Turkey*. Λονδίνον 1817. σελ. 198. ἐξ. *Travels in various countries of the East* Λονδίνον 1820. σελ. 38. ἐξ. Ὁ Οὐρκουατ, ὁ Οὐντ,

(α) Ἐτυπώθη ὑστερον καὶ ἐν Βενετίᾳ τὸ 1745, καὶ ὑπάρχει ἐτι ἐν παραρτήματι ἐν τῇ ἑλληνικῇ παλαιογραφίᾳ τοῦ Montfaucon.

ὁ Καρλύλ καὶ Σίθορπ. Γερμανοὶ δὲ ὁ Ζαχαρίας *Reise in den Orient 1837.* Ὁ Φαλμεράγερ *Fragments aus dem Orient* καὶ ὁ Γρίζεβαχ *Reise durch Rumelien.*

Ὁ Γάλλος Ἀκαδημαϊκὸς Βιλοαζῶν διέτριψε πολὺν χρόνον ἐν τῷ ὄρει, καὶ συνήγαγεν ἐκ τῶν βιβλιοθηκῶν αὐτοῦ πλείστην ἱστορικὴν ὕλην· ἀλλ' αἱ ἐρευναι αὐτοῦ κείνται ἀνέκδοτοι ἐν τῇ αὐτοκρατορικῇ βιβλιοθήκῃ τῶν Παρισίων. Καὶ τοὶ ἄρα ἀγνοοῦμεν τὸ ἀποτέλεσμα τῶν φιλολογικῶν ἐρευνῶν τοῦ σοφοῦ τούτου Γαλάτου, ἐν γένει ὁμοῦ κρίνοντες, ἐξ ὧν περὶ αὐτοῦ ἀναφέρει ἕτερός τις Γάλλος διάσημος περιηγητὴς ὁ **Choiseul Gouffier**, δὲν δικαιοῦμεθα νὰ ἐλπίζωμεν ἐξ αὐτοῦ πράγματα μεγάλα. «Ὁ Ἀκαδημαϊκὸς οὗτος (λέγει ὁ ῥηθεὶς περιηγητὴς καὶ συνάμα πρέσβυς τῆς Γαλλίας ἐν Τουρκίᾳ) ὅστις μὲ συνώδευσε κατὰ τὸ 1784 εἰς Κωνσταντινούπολιν, διέτριψε τὸ ἐπιπὼν ἕως πολὺν χρόνον ἐν τῷ ἁγίῳ ὄρει. Μετέβη δὲ αὐτόθι, ἐρωδιασμένος μετὰ πάντων τῶν συστατικῶν, ὅσα ἠδύναντο νὰ καταστήσωσιν αὐτὸν λίαν εὐπρόσδεκτον, καὶ ἀνοίξωσιν αὐτῷ τὰς θύρας τῶν βιβλιοθηκῶν τοῦ ὄρους. Ἀλλὰ δὲν ἤρκει μόνον ἐνταῦθα ὁ ἔρος πρὸς τὴν ἐργασίαν ἐκείνας, ὅς περιποίησεν αὐτῷ σχεδὸν ἀπὸ τῆς πρώτης νεότητος φήμην μεγάλην. Ἐπρεπε νὰ προσθέσῃ εἰσέτι τὴν οὐχ ἤττον πολῦτιμον τέχνην τῆς προσκτῆσεως τῆς ἐμπιστοσύνης, ἔπρεπε νὰ μὴ ἐξαγριώσῃ τὰ πνεύματα, καταφανεῖς ποιῶν τὰς κατὰ τῶν Ἑλλήνων προλήψεις του, μέχρι τοῦ ἀδύτου τῆς πίστεώς των. Πῶς ἠδύνατο τοιοῦτος σοφὸς Ἑλληνιστὴς νὰ δεικνύῃ τοσαύτην δυσμένειαν πρὸς τὰ τέκνα ἐκείνων, ὧν τὰ συγγράμματα ἀπετέλουν τὴν ἡδονὴν καὶ τὴν δόξαν του;» (1) Ἐντεῦθεν δ' εὐιάζεται ὁποῖας φύσεως εἰσὶν αἱ χειρόγραφοι αὐταὶ σημειώσεις τοῦ ἀκαδημαϊκοῦ, συντάξαντος ἴσως λίβελλον μᾶλλον ἢ ἱστορικὰ ὑπομνήματα.

(Ἐπιτελεῖται συνέχεια.)

(1) Cet Académicien, qui m'avait accompagné en 1784 à Constantinople, fit l'année suivante un assez long séjour au mont Athos; il s'y rendit muni de toutes les recommandations qui devaient le faire accueillir dans les monastères, et lui ouvrir les portes de leurs bibliothèques; mais il ne suffisait pas d'y porter cette même passion du travail, qui lui avait valu, presque au sortir de l'enfance, une grande renommée; il fallait encore y joindre l'art non moins précieux de ne pas effaroucher la confiance, de ne pas laisser deviner ses préventions contre les Grecs actuels jusque dans le sanctuaire de leur croyance; comment a-t-il pu paraître pénible à un si savant helléniste de montrer quelque bienveillance pour les enfans de ceux, dont les écrits faisaient ses délices et sa gloire? Chois. Gouff. voyage pittor. de la Grèce. Tόμ. 2. σελ. 145.

ΚΥΠΡΟΣ ΚΑΙ ΠΑΦΟΣ.

(Τέλος. Ἴδε φυλλ. 342.)

» Ἡ τέχνη, ἵνα φθάσῃ ἀπὸ τριαύτης ἀρχῆς εἰς τοιοῦτον τέλος, ὑπέστη πολλὰς μεταβολὰς. Πόθεν κατήγετο ἡ θεότης ἐκείνη, ἡ κατὰ τὰς μετοικεσίας αὐτῆς σταθεῖσα εἰς Πάφον, ἐνθα ἀπέκτισε πολυαριθμοτέρους ἢ ἀλλαχοῦ ναοὺς, ἐνθερμοτέρους λάτρεις; Ἦν ἡ Ἀφροδίτη Μίλυττα ἢ Ἀφροδίτη Οὐρανία τῶν Ἀσσυρίων, ἢ λατρευομένη ἐν τῇ Χαλδαίᾳ ὑπὸ διπλοῦν γένος ἄδρην καὶ θήλυ, εἰς ἣν οἱ Κύπριοι, οἱ νέοι μύσται τῆς λατρείας αὐτῆς, προσέθηκαν γένειον, σῶμα γυναικὸς καὶ σχηματισμὸν ἀνδρός. — Δὲν πρέπει νὰ ἀπορῶμεν διὰ τὴν λατρείαν τὴν ἀποδιδουμένην εἰς τὴν πωγωνοφόρον ταύτην καλλονὴν· οἱ Παμφιλεῖς ἐσέβοντο ἐπίσης τὰ μέγιστα αὐτὴν, οἱ Ῥωμαῖοι, οἵτινες δεχθέντες πανταχόθεν τὰς θεότητας ταύτας, κατέστησαν τὴν Ῥώμην εὐρὺ πάνθεον τῶν θεοτήτων τῆς ἀρχαίας μυθολογίας, ὧν οἱ ναοὶ πλείονας θεοὺς περιείχον ἢ λάτρεις, καθιέρωσαν εἰς τὴν θεὰν τῆς Κύπρου, εἰς τὴν **Duplex Amathusia**, ἀγάλματα γυναικείαν μορφήν φέροντα, ἀλλὰ κεκοσμημένην . . . ἡμαρτον . . . ἡσχημισμένην ὑπὸ γενείου. — Ἰπὸ τὸν ἀνθινὸν στέφανον, εἰς τὸ καθαρὸν πρόσωπον τοῦ ἀγαλματίου ἡμῶν (ἴδε φυλλάδιον 342 σελ. 147) φαίνεται ὅτι πρὸ πολλοῦ κατελείφθη ὑπὸ τῶν καλλιτεχνῶν ὁ ἀρχαῖκός καὶ βαρβαρικὸς τύπος τῆς μακροπώγωνος Ἀφροδίτης.

» Ὁ παραβάλλων τὰς τέσσαρας Ἀφροδίτας, ὧν παρεθέμεθα τὰς εἰκόνας, (ἴδε φυλλ. 342 σελ. 146—147) ἐγγίζει, οὕτως εἰπεῖν, τῷ δακτύλῳ τὰς διαφορὰς, τὰς ἐποχὰς τῆς κυπριακῆς τέχνης, εἰς ἣν συνεκentrώθησαν σχεδὸν πάντα τὰ εἶδη τῆς ἀνατολικῆς καὶ τῆς ἑλληνικῆς τέχνης. — Εἰς τὰς προτομὰς ἄς τινες ἐξεθέμεθα, πολῦτιμον συλλογὴν αὐτὴν καὶ μόνην διεγείρουσαν ἀρχαιολογικὰ καὶ ἱστορικὰ προβλήματα, βλέπει τις διαφόρων εἰδῶν ἐργασίαν ἰδιαιτερόν τινα χαρακτῆρα ἔχουσαν. Εἰς τὰς κεφαλὰς ἐκείνας τοῦ Διὸς, τοῦ Ἡρακλέους, τοῦ Ἀπόλλωνος, ἀναγνωρίζεις τὴν ἀσιαναιγυπτιακὴν τέχνην, τὴν ἀρχαῖκὴν ἑλληνικὴν, τὴν καθαρὰν ἑλληνικὴν, τὴν παρακμάζουσαν ἑλληνικὴν, ἣν ἀναμιχθεῖσα ἢ Ῥωμαϊκὴ διέφθειρε διὰ τῆς ἀφιλοκαλίας.

» Εἰς τὴν ἄκραν τῆς Μεσογείου κειμένη, ἀπέναντι τῆς συριακῆς ἀ-τῆς, ἐπὶ τῆς ἀπὸ τῆς Αἰγύπτου εἰς τὴν Ἐλάσσονα Ἀσίαν ἀγούσης, ἀπὸ τῆς Αἰγύπτου εἰς τὰς νήσους τῆς Ἑλλάδος καὶ τὴν ἑλληνικὴν χερσόνησον, ἡ Κύπρος ὑπέκυψε διαδοχικῶς εἰς τὴν ἀνατολικὴν κυριαρχίαν, εἰς τὴν συριακὴν, τὴν αἰγυπτιακὴν, τὴν ἑλληνικὴν, ἐδέξατο πάσας τὰς ἐπιβροὰς· ἐκεῖ πλέον ἢ ἀλλαχοῦ ποῦ τοῦ παλαιοῦ κύ-